Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Inspectieresultaten leeftijdsgrens tabak en e-sigaretten (vapes) juli 2023 - juni 2024

Augustus 2024

Deze factsheet geeft de resultaten weer van het toezicht op de naleving van de Leeftijdsgrens Tabak en aanverwante producten van juli 2023 tot en met juni 2024.

In het kort

Om de toegang van jongeren tot tabak en aanverwante producten (zoals e-sigaretten, ook wel vapes genoemd) te beperken, is een leeftijdsgrens van 18 jaar ingesteld voor de verkoop van deze producten. Artikel 8 van de Tabaks- en rookwarenwet stelt dat het verboden is tabaksproducten en aanverwante producten te verstrekken aan iemand van wie niet is vastgesteld dat hij of zij 18 jaar of ouder is. Deze leeftijdsverificatie gebeurt aan de hand van een geldig officieel identiteitsbewijs.

De NVWA houdt toezicht op deze regels om bij te dragen aan de doelstellingen van het Nationaal Preventieakkoord. Dit akkoord streeft ernaar om tegen 2040 een rookvrije generatie te realiseren.

Werkwijze

Testkoopmethode

De NVWA voert controles uit door middel van minderjarige testkopers, die proberen tabaksproducten of vapes te kopen bij bedrijven zoals supermarkten[1], tankstations, tabaksspeciaalzaken, horecagelegenheden[1] en kleinere verkooppunten zoals kiosken, belwinkels en avondwinkels. In opdracht van de NVWA probeert de testkoper onder begeleiding van een inspecteur tabak of vapes aan te schaffen. De inspecteur rapporteert daarna de bevindingen aan het betreffende bedrijf. Bedrijven worden voor het risicogericht uitvoeren van inspecties geselecteerd op basis van eerdere inspectieresultaten, meldingen van burgers en tips uit gesprekken met jongeren tijdens locatieobservaties.

Bij overtredingen wordt handhavend opgetreden. Wanneer inspecteurs tijdens de observaties een overtreding constateren, legt de NVWA een boete op. Deze boete varieert van 1.360 euro tot 9.000 euro, afhankelijk van de inspectiehistorie en de grootte van het bedrijf.

De 3-strikes-out-maatregel losse verkoop

Als een bedrijf binnen een periode van 12 maanden driemaal de regels heeft overtreden door tabaksproducten en/of vapes te verkopen aan personen van wie de leeftijd van 18 jaar niet onmiskenbaar is vastgesteld, wordt de 3-strikes-out-maatregel opgelegd. Dit betekent dat de verkoop van tabaksproducten en vapes tijdelijk wordt stilgelegd. De duur van deze stillegging varieert van 1 tot 12 weken, afhankelijk van het type bedrijf en eventuele eerdere stilleggingen.

Losse verkoop

Het is verboden op basis van de Tabaks- en rookwarenwet sigaretten los te verkopen. Dit aspect wordt ook meegenomen tijdens de controles. Bij een overtreding wordt handhavend opgetreden.

[1] Vanaf 1 juli 2024 geldt voor deze bedrijven een verkoopverbod voor tabaksproducten en aanverwante producten.

Inspectieresultaten

Resultaten testkoopmethode
Van juli 2023 tot en met juni 2024 zijn er 2.305 testkoopinspecties uitgevoerd. Tijdens deze inspecties beoordeelde de toezichthouder of de verkoper de leeftijd van de koper correct had vastgesteld aan de hand van een identificatiebewijs. Ook werd nagegaan of de verkoper de verkoop aan de testkoper had geweigerd, aangezien deze nog geen 18 jaar was ten tijde van de inspectie. Bij 590 (26%) van deze inspecties werd een overtreding geconstateerd, waarna een boete werd opgelegd (tabel 1).

Tabel 1 Uitgevoerde testkoopinspecties in juli 2023 tot en met juni 2024

Sector	Aantal inspecties	Aantal overtredingen	Percentage (%)
Speciaalzaak	223	75	32%
Tankstation	484	87	18%
Supermarkt (klein)	397	128	32%
Supermarkt (keten)	303	62	20%
Winkels overig[1]	785	227	29%
Horeca	113	11	10%
Totaal	**2.305**	**590**	**26%**

[1]Onder de categorie overig vallen onder andere avondwinkels en kiosken.

Tijdens een deel van de testkoopinspecties vroeg de testkoper om sigaretten, terwijl bij de overige inspecties om vapes werd gevraagd. In 244 gevallen, kreeg de testkoper vapes mee. In de overige 346 gevallen werd tabak aan de testkoper verkocht. Voor het verkopen van losse sigaretten kunnen ondernemers ook een boete krijgen. Bij de inspecties van juli 2023 tot en met juni 2024 werden er geen constateringen gedaan van de verkoop van losse sigaretten.

De 3-strikes-out maatregel
Van juli 2023 tot en met juni 2024 is de 3-strikes-out maatregel 37 keer opgelegd. Bij de sector kleine supermarkten zijn relatief de meeste 3-strikes-out maatregelen opgelegd, namelijk 20.

Vervolgaanpak

Het blijft zorgelijk dat minderjarige jongeren nog steeds via verschillende verkooppunten aan tabak en vapes kunnen komen. De NVWA deelt de zorgen over het gebruik van deze producten onder jongeren en blijft daarom risicogerichte leeftijdsgrensinspecties uitvoeren bij diverse verkooppunten, om te voorkomen dat vapes of sigaretten aan minderjarige jongeren worden verkocht. De aandacht zal daarbij liggen op verkooppunten waar met name jongeren komen. En door de vermindering van het aantal verkooppunten (vanaf 1 juli 2024 is het niet meer toestaan tabak en vapes bij supermarkten en horeca te verkopen) kan de NVWA komend jaar bij de overgebleven verkooppunten relatief meer leeftijdsgrensinspecties uitvoeren.

De resultaten bevestigen het belang om de ingeslagen weg van het stapsgewijs verminderen van het aantal verkooppunten van tabaks- en aanverwante producten voort te zetten. Hierdoor zullen, kinderen, jongeren en ex-rokers niet meer geconfronteerd worden met tabaks- en aanverwante

producten in verschillende verkooppunten. Het draagt daarnaast bij aan de norm dat sigaretten en vapes geen normale producten zijn.

Naast het verminderen van het aantal verkooppunten is per 1 januari 2024 het verbod op de verkoop van vapes met zoete smaken in werking getreden[2]. Vapes mogen alleen nog maar de smaak van tabak hebben. Door deze nieuwe verboden en de nog niet afnemende vraag naar vapes met zoete smaken onder jongeren, zien we dat de deze producten vaker via niet reguliere kanalen of van onder de toonbank worden verkocht. Ook hier houdt de NVWA toezicht op.

Met dit toezicht draagt de NVWA bij aan de beperking van de beschikbaarheid van tabak en vapes voor jongeren en ondersteunt zo de doelstelling van het Nationaal Preventieakkoord om in 2040 een rookvrije generatie te realiseren. Maar handhaving alleen niet voldoende is om het gebruik van tabak en vapes onder jongeren terug te dringen. Het is een maatschappelijk probleem en het blijft belangrijk dat wordt ingezet op voorlichting van jongeren en hun ouders om hen te beschermen tegen deze verslavende en schadelijke producten.

[2] Voor de eerste inspectieresultaten van het toezicht op het smaakjesverbod voor vapes, zie: https://www.nvwa.nl/tabaks-en-alcoholontmoediging/nieuws/2023/05/31/nvwa-handhaaft-verbod-smaakjes-en-verkoop-op-afstand-voor-tabak-en-vapes